

УДК 140.8:165.9:316.74

Г. Ю. Суріна
старший викладач кафедри філософії
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
кандидат філософських наук

МІФОЛОГІЗАЦІЯ БУДЕННОЇ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІУМІ

Постановка проблеми. Формування адекватної політичної свідомості на всіх рівнях суб'єктів соціально-політичної активності є однією із центральних проблем у процесі переходу від тоталітарної до демократичної соціально-політичної системи на етапі становлення правової держави й громадянського суспільства в Україні. Питання про сутність, функції, місце й роль міфу в масовій свідомості, зокрема політичній, залишається дискусійним. Міфотворчість властива амбівалентному сьогоденню, тому що буденну масову свідомість (не тільки політичну) прагнуть як деміфологізувати, так і цілеспрямовано атакувати різноманітними новітніми міфами.

Під масовою свідомістю сьогодні зазвичай розуміють шаблонну, деперсоналізовану свідомість пересічних громадян розвинутого індустріального суспільства, яка формується під впливом ЗМІ та стереотипів масової культури.

Під політичною свідомістю розуміється особливий політизований сегмент масової свідомості, який умовно можна поділити на буденну політичну свідомість й теоретико-ідеологізовану політичну свідомість [5, с. 37].

Буденна політична свідомість має низку специфічних рис: змістовна дифузність, розмитість, суперечливість, уривчастість, несистематизованість, часто підвищена емоційність, стихійність становлення й розвитку під впливом побутових уявлень і суджень у межах так званого «життєвого здорового глузду».

Теоретико-ідеологізована політична свідомість базується на чітких уявленнях і визначеннях, що являють собою досить цілісну раціональну систему поглядів і суджень, які пояснюють оточуючу політичну дійсність у межах тієї чи іншої ідеологічної концепції.

Крім раціональної складової, у політиці велику роль відіграє те, що зазвичай називають ірраціональним або несвідомим. Під сильним впливом ірраціонального колективного несвідомого знаходиться саме буденна політична свідомість, що й постає причиною вищезначених її рис. Колективне несвідоме витісняє із психічного комплексу логіку, раціональність, здатність керувати собою й ситуацією, проте робить людину придатною для маніпуляцій іззовні. Тому буденна політична свідомість схильна оперувати й керуватися не стільки знаковими моделями, скільки перцептивними категоріями – образами, віруваннями, міфами.

Розуміючи ці обставини, носії раціональної теоретико-ідеологізованої свідомості, політики й політтехнологи різних рівнів часто використовують у техніках маніпулювання масовою буденною свідомістю новітню міфотворчість. Під міфотворчістю розуміється здатність міфологічного мислення до утворення й оновлення міфів. У сучасному соціумі, зокрема українському, чітко простежується тенденція підвищення ролі політичної міфотворчості та зростання інтересу до різних проявів міфологічного в політичній свідомості.

Аналіз досліджень і публікацій. Рефлексії сучасної міфотворчості сприяли праці Р. Барта, К. Леві-Строса, М. Хоркхаймера, Т. Адорно, Г. Блюменберга, О. Маркварда та інших. Зв'язок міфу й політики аналізували Е. Кассирер, Т. Манн, Р. Нібур, Ж. Сорель, М. Еліаде. Серед українських дослідників із цієї теми актуальними є концептуальні підходи С.Б. Кримського, А.В. Білокобильського, М.Ю. Савельєвої, О.П. Полисаєва, С.М. Гатальської, Е.А. Донченко, О.С. Александрової, С.Ю. Гуцола та інших.

Узагальнюючи висновки з праць вищезазначених дослідників, можна виділити характерні риси міфу, спільні як для давнього класичного, так і сучасного некласичного його функціонування в буденній масовій свідомості, зокрема політичній:

– міф дозволяє спростити реальність і звести багатоманітність існуючих протиріч до найпростішої формули боротьби добра та зла, носіями яких є герої та антигерої. У міфі світ зрозумілий і повністю пізнаний; усе розставлено по місцях; завжди є відповідь стосовно того, що добре, що погано;

– усі найважливіші мотиви міфу будуються навколо осі «ми – вони», де ми – це життя, безпека; вони – смерть, загроза. Міф описує світ дій, зусиль, боротьби, тому викладається переважно в термінах дії. Дуже поширеними є архаїчні міфологеми боротьби космосу-порядку й хаосу-безладу, міфологема героя-рятівника.

– міф доповнює, видозмінює або зовсім змінює реальність. Він надає реальності сенсу, освячує, втаємничує дійсність, розширює горизонти видимості, наділяє правами й могутністю. Він оперує образами, тому легко запам'ятовується, упізнається, впливає більше на почуття, ніж на розум.

Сучасність насичена міфом, як і минуле. Р. Барт доводив здатність міфу розгортати смисли й організувати соціальні взаємини. Створити міф, згідно із вченням Р. Барта, означає створити

й зафіксувати систему значень. Самостійне життя цієї системи, «непроникної та впертої», може створювати серйозну конкуренцію «реальності», тому що міф – це семіологічна система, яка претендує на те, щоб стати системою фактів [1, с. 101].

Проблема ролі міфу в житті сучасного суспільства, зокрема українського, постає інтегративною, міждисциплінарною, у ній залишається ще дуже багато невирішених питань. Триває дискусія щодо адекватності перенесення на сучасне політичне життя процедур архаїчної міфотворчості, щодо можливості зведення концепцій міфогенезису до технології «виробництва» міфів, щодо конкретних виявів новітніх міфів з українською специфікою тощо.

Отже, **метою** статті є аналіз деяких соціально-філософських аспектів сучасної політичної міфології, що впливають на формування ціннісних і смислових орієнтацій буденної політичної свідомості в сучасному суспільстві, зокрема українському. Для реалізації мети поставлено такі завдання: проаналізувати спільні й відмінні риси політичного й архаїчного міфів, процеси сучасної міфотворчості як штучної маніпулятивної техніки; психологічні причини впливу неоміфологічних наративів на буденну політичну свідомість у контексті загальної теорії міфогенезису. Також потрібно розглянути деякі особливості функціонування неоміфологічних конструктів у Україні.

Політичними міфами можна вважати особливий тип міфологічних наративів, завдяки яким у колективній пам'яті народу формується й зберігається його соціально-політичний досвід. Сучасний політичний неоміф стає елементом буденної політичної свідомості, тому що ірраціонально-почуттєве сприйняття політичної реальності витісняє й заміщає собою раціонально-логічне її розуміння [4].

Крім спільних рис класичного й сучасного розуміння міфу, між ними існують й істотні відмінності. Коли йдеться про сучасні міфи, мають на увазі не літературний жанр або художню форму, а спосіб мислення, структуру світорозуміння та інтерпретації. В основу такого розуміння міфу покладена ідея про те, що люди реагують не стільки на об'єктивну реальність, скільки на модель світу, яку самі створюють та активно використовують [2].

Маючи спільну глибинну сутність, сучасні міфи відрізняються від архаїчних своєю генезою та прагматикою. Міфи новітнього часу мають новітню прагматику, чітко сформовану під певне угруповання всупереч іншому угрупованню. Міфологія ХХ ст. сповнена ідеологією; вона не містить навіть зародків онтології, гносеології, етики чи естетики, як у класичних міфах, а транслює переважно ідеологічні конструкти. Неоміфологічний наратив постає засобом обслуговування

ідеології, перетворюючим фабулу різноманітних подій у завершений міфологічний сюжет.

Нескінченні паралельні й суперечливі самовиправдальні наративи вдосталь пропонуються нашій увазі завдяки ЗМІ, кінематографу, підручникам історії, політичним трибунам. Їх місія – впливати на свідомість, проте вони відкриті будь-яким корективам і самі піддаються впливам, набираючи сили або занепадаючи [7].

У сучасній політиці міф є необхідним елементом політичної боротьби за легітимізацію й утримання влади. Будь-яка політична сила, яка претендує на суспільний вплив, приділяє багато уваги міфологічній складовій свого іміджу. Міфологічний ресурс за його ефективного використання може стати значною підмогою загальному інструментарію політичного домінування.

Однією з умов створення політичних міфів є конструювання загроз: без загрози існуванню «наших» міф просто неможливий. Ця загроза формує потребу в герої. Загроза й герой конструюються штучно. Завдяки їх утворенню міф конкретизує й робить зрозумілими програмні символи, цінності й образи, призначені підтримувати певний політичний порядок.

Отже, можна виділити певні показники, які відрізняють сучасний політичний міф від класичного традиційного:

- у традиційних міфах об'єктом міфологізації є боги, культурні герої чи предки, у політичних міфах – реальні люди, події сучасності або недавнього минулого;

- класичний міф успадковується традицією «з глибини віків», політичний міф штучно створюється відповідно до планів і потреб певної політичної групи та її лідерів. При цьому новітні міфи спираються не тільки на емоції, а й на наукові розробки, призначені надати їм правдоподібності й квазінауковості;

- традиційні міфи розповсюджувалися в усній формі – «з уст в уста», а політичні розповсюджуються за допомогою ЗМІ, пліток.

Таким чином, політичний міф – це розроблений у ході політичного процесу текст, який несе в собі певну соціальну інформацію, специфічно її подає, надає їй особливого статусу й семантичного відтінку. Сконструйований таким чином наратив містить у собі «власну правду», тобто відображає соціальну дійсність винятково на свою користь.

Проте розуміння процесу міфотворчості як суто маніпулятивної техніки штучного конструювання міфологічних наративів є надзвичайно вузьким, воно не відображає всього об'єму й багатоплановості механізмів впливу на буденну політичну свідомість. На сьогодні проблему міфовиробництва потрібно представити як проблему переходу від фрагментарних «технік» міфоконструювання до загальної теорії міфогенезису з акцентуванням на її

соціокультурній детермінації. Така теорія потребує системного підходу з урахуванням природних засад, традиційних передумов міфогенезису, а також сукупності факторів, що сприяють виникненню й розповсюдженню неоміфологічних конструктивів у масовій свідомості постінформаційного суспільства.

С.Ю. Гуцол дослідив психологічні особливості неоміфологічного нарративу як фактору функціонування буденної політичної свідомості, а також виділив психологічні аспекти сучасного політичного міфу в контексті загальної теорії міфогенезу (ми поділяємо його думку) [6]:

– архаїчний міф, основу якого складають архетипи колективного несвідомого, є базисом, стійкою основою політичного міфу для його наступних модифікацій. Інакше кажучи, для ефективного впливу на людську психіку міфи повинні резонувати з існуючими стереотипами колективної пам'яті. Сучасний історичний контекст буття держав і державних утворень, їх географічний, політичний, економічний вектор можуть набувати сакральних смислів і перетворюватись у змістовні знаки й символи, на які здатна реагувати буденна політична свідомість, лише за умов наявності комунікативно-трансляційної структури, інваріантна сутність якої закована в архетипах колективного несвідомого. Спирання на архетип забезпечує життєздатність сучасного політичного міфу та його функціональну силу;

– унаслідок того, що політичний міф базується на архетипі й пов'язаний із глибинними базовими потребами людини, він стає емоційно насиченим носієм ціннісних категорій і «спусковим гачком» для політичної активності. Діяльна цінність потенціалу політичного міфу така, що в людині начебто проривається енергетичний потік, на фон якого архетип накладає образи, предмети, дії; людина навіть готова віддавати життя. Саме ціннісно-смісловий потенціал політичного міфу дозволяє йому конкурувати з попереднім міфологічним нарративом, потенціал якого вже вичерпано, підмінити й витіснити його. Саме завдяки архетипу здійснюється поєднання між бажаним і належним у неоміфологічних нарративах: спочатку це відбувається в ідеальних міфологічно-метафоричних категоріях, потім у конкретних політичних діях, які постають із міфологічних метафор.

Отже, для політичного неоміфу характерна наявність смислових домінант, що стають начебто центрами тяжіння, навколо яких розгортається тканина актуального наратологічного оповідання (конкретного політика, конкретної проблеми, події тощо). Такі домінанти мають силу, що генерує певну ідеологічну модальність політичного міфу, визначають напрям його розгортання.

Тобто з психологічних позицій у політичному неоміфологічному нарративі можна умовно виді-

лити ембріональний позачасовий рівень архетипу (згідно з уявленнями про колективне несвідоме К. Юнга) і рівень більш пізніх міфогенних нашарувань, які залежать від реальних історичних умов на певному відрізку часу. На другому рівні здійснюється перекодування несвідомих елементів у змістовні, оповідальні, емоційно насичені конструкції, які приймають форму трансформованих міфологічних утворень, стереотипів (політичних гасел, мовних кліше). На позачасових архетипічних образах, актуалізуючись у просторі сучасності, позначається людська індивідуальність, риси історичної епохи, драматизм політичних колізій тощо. Отже, виокремлюються такі два рівні трансляції міфологічного повідомлення: інваріант (архетип) і трансформи (новітні міфологічні утворення).

Актуалізація архетипічних опозиційних моделей свідомості забезпечує ефект «зараження» та зумовлює поведінкову активність індивідів. При цьому міфологічна логіка не визнає безособової об'єктивної причини події чи явища, на їх місці завжди є конкретна особа чи група осіб. Специфіка міфологічних текстів така, що міфи без імен майже не існують, а новітня міфологія різко підвищує конотацію імені, при цьому майже розпорошує денотат. Політичний імідж лідерів завжди конструюється за схемою міфу.

Узагальнюючи деяку важливу істину, неоміф набуває глибоко символічного значення. Він транслює одночасно систему тлумачень та етичний код поведінки. Його істина зовсім не абстрактна, а є провідним принципом життя окремої спільноти, причому вираженим простими доступними поняттями, що надає політичному міфу міцний інтегруючий потенціал.

Такий потенціал ґрунтується на архетипічному наборі: картина світу (концепція Істини), точка відліку часу (сакральний початок часу), образ майбутнього (золотого віку), опозиція «ми – вони» (з позицій боротьби добра і зла). Завданням політичного міфу є відновлення «істинної» соціальної картини світу через продукування глобальної ідеї (національної ідеї), яка консолідує спільні сили для виходу з кризового стану (через всезагальну віру в чудо). Онтологічні канони буття завжди консолідує індивідів, тим самим детермінуючи процеси формування й функціонування соціальних інститутів. Сакральна онтологія легітимізує публічну владу й публічну організацію суспільства в цілому. Тому сучасний неоміф стає найпопулярнішим засобом мобілізації великих мас населення. Такий неоміф потребує обов'язкової символіки й церемоніалу (прапора, гімну, гасел, ритуалу клятви), фактично зливаючись з ідеологією.

Проте політичний неоміф завжди є неповним і вразливим, тому що ніколи не отожднюється з

міфом абсолютним. Він або не має для цього достатніх інваріантних архетипічних засад, або не знаходить актуальних для конкретної ситуації стереотипів, або інваріантний і трансформний рівень не стикаються між собою [4].

У Новий час європейська культура, породивши «громадянське суспільство», замінила сакральний принцип колективної свободи профанною індивідуальною свободою, побудованою на освяченому фундаменті приватної власності. Таким чином, новий політичний міф сформувався як результат складної взаємодії в індивідуальній і масовій свідомості архетипічних засад разом із раціональною інтерпретацією політичної актуальної реальності. Одного разу створений міфологічний наратив здатен змінити психологічний портрет нації та стати важливим інструментом реалізації ідей амбітних політиків.

В Україні віра в політику, політиків та їх месіанські ролі набула в останні роки набагато більше значення, ніж раніше. Після падіння Берлінської стіни поляки, угорці, чехи та словаки досить вдало намагалися консолідуватися за допомогою новітнього міфу про «євроінтеграцію» (інваріантом для якого є архетипи «золотий вік», «єдність»). Для України ж цей шлях виявився майже нездоланим. Заклик до єдності з Європою шляхом пошуку з нею загальнодержавної ідентичності не для всіх наших громадян виявився енергетичним магнітом, активуючим діяльність у цьому напрямі. Не став він також і стимулом для українських політичних еліт дотримуватися букви закону на шляху досягнення ефективного управління й подолання корупції.

Після більш 20 років перехідного періоду буденна політична свідомість українського суспільства, спираючись на національні архетипи колективної ідентичності, набула більш високого рівня схильності до масового гіпнозу й маніпулювання, ніж у попередню радянську добу. На сьогодні вразлива до політичних маніпуляцій Україна залишається благодатним ґрунтом для експериментального вирощування нових соціальних конструкцій.

Нові міфи українського суспільства не з'являються спонтанно, тому що одна з функцій влади – надавати людям заспокійливих ілюзій (інваріант «золотого віку») разом із надією та провідною метою існування держави. Якщо влада не виконує цієї своєї функції, не створює позитивний мобілізуючий міф, або не дооформлює вже існуючий, вона втрачає спочатку «владу над умами й серцями», а згодом політичну легітимність.

Для утримання «влади над умами й серцями» буденної свідомості суспільства споживання політичні еліти України затверджують такі кліше: міф про демократію, про вільний ринок і конкуренцію, про середній клас, про стабільність, про

«свободу вибору товарів у супермаркеті» й багато інших. Проте всі ці міфи є зовнішніми, привнесеними до України. Увесь перехідний період країна намагалася виробити власний всеукраїнський, об'єднуючий, резонуючий із національним архетипом міф, створення якого подавалося як «пошуки національної ідеї», проте зробити цього також не змогла, тому що в різних регіонах України «резонують» дуже різні за змістом історично-ментальні стереотипи.

Центральне місце серед міфологічних наративів належить «міфу про головного героя», який призначений культивувати довіру й захоплення людей його діями. Герой наближається до запланованої мети, досягає її, обов'язково долаючи заради цього нелюдські труднощі й перешкоди. Таке міфологічне оповідання призначене викликати сильні емоції: співчуття й любов до героя й ненависть до його ворогів. Героїчний міф повинен складатися з трьох частин: ідеальне минуле героя; актуальна сучасність; націленість у майбутнє, яке герой провіщає.

Т.С. Гузенкова проаналізувала із цих позицій штучний образ Ю.В. Тимошенко, сконструйований нею самою за допомогою іміджмейкерів і політтехнологів:

– ідеальне минуле політичної героїні склали міфи про просте походження й бідність [3, с. 195], міфи про чесний бізнес [3, с. 199], міф про доленосне рішення [3, с. 203], міф про особливе призначення [3, с. 205];

– актуальну сучасність складав міф про «ідеального політика» з власною просторово-часовою системою соціально-політичних відносин [3, с. 209]. Політична риторика в цілому пронизана дихотомічними побудовами: «я – не я», «ми – вони», «свої – чужі», «добро – зло». На «своїх» тримається Україна, вони демонструють впевненість у завтрашньому дні й розуміння того, що треба робити, а також абсолютну перевагу над «чужими», які названі Ю.В. Тимошенко поіменно [3, с. 221]. Присутній «міф про Голгофу»: згідно із законами жанру герой переживає важкі випробування (несправедливе сидіння за ґратами);

– націленість у майбутнє декларувалася гучними програмними слоганами, які маркували соціально-політичні утопії: «український прорив», «українське чудо», «прекрасна Україна» [3, с. 226].

Подібна міфологічна конструкція викликає потребу в утворенні контрміфу, завданням якого є позбавлення міфу опонентів привабливості, демонізувати їх головного героя, так само як він демонізує своїх опонентів. Контрміф призначений розвінчувати, викривати міф засобом створення іншого міфу – «міфу навпаки», міфу-альтернативи (пригадаймо: «ТАК» – короткий слоган Помаранчевої революції 2004 року, «НЕ ТАК» –

контрслоган її опонентів). Тогочасному тимошенківському міфу, на думку Т.С. Гузенкової, притаманні однорідність, цілісність, послідовність, наступальний характер (використання заборонених прийомів: кепкування над інтелектом, рівнем освіти та професіоналізмом опонентів). Міф регіоналів був більш стриманим плодом колективної праці. В.Ф. Янукович виступав його транслятором, а не автором. У міфі регіоналів часто вживалися слова: надійність, правдивість, працьовитість, чесність, патріотизм, прагматизм, професіоналізм, далекоглядність, миролюбність. «Свої» регіоналів працювали в шахтах, на заводах, створювали головні багатства країни, були здатні на компроміси заради загальної справи. «Чужі» – брехливі, необов'язкові, непрофесіонали, не держать слова, продажні, націоналісти.

Протилежним щодо створення міфу та контрміфу є поняття деміфологізація. Її завданням є виявлення й пояснення неспроможності будь-яких міфів узагалі, логічний, науковий аналіз соціальних міфів та утопій, розкриття справжнього змісту будь-яких міфологічних вигадок. Деміфологізувати головного героя – позбавити його ореолу святості, всемогутності, безгрішності, виключності, показати людям його справжнє обличчя. Звільнення свідомості від міфів може здійснюватися по-різному: шляхом наукового аналізу, за допомогою раціоналізації буденної свідомості, через сатиру й пародію. Так, тимошенківській міф дуже важко піддавався деміфологізації раціональністю саме внаслідок його надзвичайної емоційної сили [3, с. 250]. Проте сильною виявилася сміхова «десакралізація» образу Ю.В. Тимошенко («95 квартал», плітки, анекдоти, карикатури). Значний простір для сміхової десакралізації надавав зовнішній вигляд Ю.В. Тимошенко, яка ввела у велику політику «експансію тілесності», «гру тілом», маркерами чого виступали її здоровий вигляд, зовнішня привабливість, моложавість, натуральність, «перформанси» в народних костюмах та інші засоби.

Мережева дискусія, що відбулася з приводу міфологізації масової свідомості українського суспільства ще в 2008 році, зумовила виникнення таких думок у фахівців, які й досі є актуальними [8]:

– міф про політичного героя в Україні не спрацює. Українець, на відміну від інших народів, завжди підозрілий у відношенні до влади, особливо зараз. Тому культ героя лише частково здатен вплинути на буденну політичну свідомість. В Україні немає жодного історичного героя минулого чи сучасного, якого протидіють сили не піддали б жорсткій деструкції. Політику, який прагне стати об'єднуючим національним лідером, потрібно надзвичайно уважно аналізувати

власний харизматично-психологічний потенціал. Навіть якщо він досягне успіху, він буде швидше короткоплінним і потребуватиме міцної політтехнологічної активності (В.С. Небоженко).

– новий український міф повинен творитися не завдяки міфологемі відродження минулого, а через спрямування в майбутнє. Національна ідея повинна виходити з консенсусу політиків, зі згоди політичних еліт між собою й із народом, інакше протилежні політичні сили будуть і далі розламувати суспільство. Національна ідеологія має проживатися як екзистенція, особистий сенс буття, тому основою міфотворчості сьогодні вже не може залишатися радянське минуле чи австро-угорське минуле, навіть міфи про козацтво вже не актуальні, тому що жоден міф про минуле не об'єднує нас, адже сучасні громадяни України мають дуже різне минуле, різні цінності й свята. Для спрямування в майбутнє потрібно зрозуміти, що європейський вибір України – це не вибір багатства й демократії, а насамперед вибір власної відповідальності за себе та свою країну (Н.А. Амелеченко);

– державний міф повинен існувати, погано, коли його немає. Існує принаймні два шляхи його вироблення в Україні: шлях радикальних перетворень у бік національної держави, який пропонує О.Я. Тягнибок та інші націонал-радикали; шлях європеїзації й модернізації культури за євроразком. Обидва шляхи потребують нових героїв, відповідних домінуючих сенсоутворюючих ідей, незважаючи на цілком зрозумілий скепсис людей щодо політики (В.В. Підгорна).

Висновки. У буденній політичній свідомості, зокрема українській, відбуваються явища, які свідчать про перенесення на фон сучасного політичного життя процедур архаїчної міфотворчості. Концепти новітніх політичних міфів, вироблених носіями теоретико-ідеологізованої політичної свідомості, мають вплив на ціннісні та смислові орієнтації буденної політичної свідомості. Неоміфологічні наративи впливають на буденну політичну свідомість, тому що містять у собі дві складові: інваріантний архетип і трансформні новітні міфологічні утворення, які резонують з архетипами колективної історичної пам'яті. Україна досі знаходиться в процесі пошуку всенационального архетипу, тому питання впливу сучасної міфотворчості на масову свідомість, зокрема буденну політичну свідомість, залишається в українському контексті дуже polemічним, гострим і актуальним. Перспективним напрямом подальших досліджень може бути аналіз особливостей буденної політичної свідомості, порівняння міфологічної й наративної складової сучасної ідеології, загальнотеоретичний і конкретно-практичний аналіз виявів політичної міфології на теренах України.

Література

1. Барт Р. Война языков. Избранные работы. Семиотика. Поэтика / Р. Барт ; сост., общ. ред. и вступ. ст. Г.К. Косикова. – М. : Прогресс, 1994. – 616 с.
2. Бергер П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман. – М. : Медиум, 1995. – 323 с.
3. Гузенкова Т.С. Антропология власти. Юлия Тимошенко / Т.С. Гузенкова. – М. : Издательство «ФИВ», 2010. – 384 с.
4. Гуцол С.Ю. Неомифологический нарратив как фактор функционирования политической культуры постинформационного общества / С.Ю. Гуцол // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія «Філософія. Психологія. Педагогіка». – 2010. – Вип. 1. – С. 91–99.
5. Ольшанский Д.В. Основы политической психологии / Д.В. Ольшанский. – Екатеринбург : Деловая книга, 2001. – 496 с.
6. Суріна Г.Ю. Соціально-філософський аналіз архетипів космогонічних міфологем : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Г.Ю. Суріна ; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – К., 2013. – 22 с.
7. Шатин Ю.В. Исторический нарратив и мифология XX столетия / Ю.В. Шатин // Критика и семиотика. – Новосибирск, 2002. – Вип. 5. – С. 100–108.
8. Диалог: возрождение традиций интеллектуального общения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dialogs.org.ua/ru/dialog/page81-1318.html>.

Анотація

Суріна Г. Ю. Міфологізація буденної політичної свідомості в українському суспільстві. – Стаття.

У статті розглядаються деякі соціально-філософські аспекти сучасної політичної міфології, які впливають на формування ціннісних і смислових орієнтацій буденної політичної свідомості в українському соціумі. Аналізуються спільні й відмінні риси політичного й архаїчного міфів; завдання й функції політичного міфу; процеси сучасної міфотворчості як маніпулятивної техніки штучного утворення міфів; психологічні причини впливу неоміфологічних нарративів на буденну політичну свідомість у контексті загальної теорії міфогенезису. Розглянуто деякі особливості проявів неоміфологічних конструктів в Україні в процесі пошуку національної ідеї. Більш детально проаналізовано конкретні вияви українського «героїчного» міфу.

Ключові слова: політичний міф, архаїчний міф, міфотворчість, неоміфологічний нарратив, масова свідомість, буденна політична свідомість, українське суспільство.

Аннотация

Суріна А. Ю. Мифологизация повседневного политического сознания в украинском обществе. – Статья.

В статье рассматриваются некоторые социально-философские аспекты современной политической мифологии, которые влияют на формирование ценностных и смысловых ориентаций будничного политического сознания в украинском социуме. Анализируются общие и отличительные черты политического и архаического мифов; задачи и функции политического мифа; процессы современного мифотворчества как манипулятивной техники искусственного образования мифов; психологические причины влияния неомифологических нарративов на обычное политическое сознание в контексте общей теории мифогенезису. Рассмотрены некоторые особенности проявлений неомифологических конструктов в Украине в процессе поиска национальной идеи. Более детально проанализированы конкретные проявления украинского «героического» мифа.

Ключевые слова: политический миф, архаичный миф, мифотворчество, неомифологичный нарратив, массовое сознание, обыденное политическое сознание, украинское общество.

Summary

Surina A. J. Mythologization of everyday political consciousness in Ukrainian society. – Article.

The article deals with some sociological-philosophical aspects of modern political mythology which influence on the formation of axiological and notional orientation of everyday political consciousness in Ukrainian society. The article analysis common and distinctive features of political and archaic myths; problems and functions of political myth; modern mythogenesis processes as the way of manipulative techniques of artificial creation of myths; psychological reasons of neo-mythological narrative's influence on the everyday political consciousness in the context of general theory of mythogenesis. In the search for consolidated national idea, certain peculiarities of neo-mythological constructs' manifestation in Ukraine are considered in the article. Concrete manifestations of Ukrainian "heroic myth" are analyzed in more details.

Key words: political myth, archaic myth, mythogenesis, neo-mythological narrative, collective consciousness, everyday political consciousness, Ukrainian society.